

Tjejmiddag i himlen

KAN MAN HA TJEJMIDDAG i himlen? I så fall kan det hända att jag en kväll dukar ett bord, gärna på ett moln som ligger lite avskilt. Sedan kommer de: Maria Alyokhina från Pussy Riot, Emilia Fogelklou från Fogelstad-gruppen och konstnären Lyubov Popova från de ryska avant-garde-kretsarna. Lyubov har med sig rysk champagne, förstås. Det är hon som har råd. Vi skålar, vi pratar. Jag får ställa frågor som bubblar:

”LYUBOV POPOVA, den kanske mest okända men ändå mest hyllade av ryska avant-gardistiska konstnärer. Du hämtade inspiration direkt ur de rysk-ortodox ikonerna. Men hur vågade du vara så fri? Bara ösa skönhet, balans, former och färger ur den heliga konsten. Omforma den till fyrkanter, cirklar och trianglar – till själva tillvarons byggstenar. Jag vet att det handlade om andlighet för dig. Det handlade om en teologisk tolkning av verkligheten. Men hur skulle du förklara, med egna ord? Och sedan, när du valde att lämna staffliet för att istället skapa för vardagen, för människornas liv snarare än för gallerierna. Var fanns andligheten då, var fanns Gud då? Mitt i vardagen? Fanns Gud i den där orimligt vackra kakburken, den som bär ditt namn och som slitits av barnafingrar i någon annans kök?”

”Och kan du känna igen dig, Emilia Fogelklou? Verklighetsupptäckten som du beskriver. För mig vibrerar den i Popovas konst. När hela verkligheten blev helig för dig. När världen blev ett sakrament. Hur du efter det ögonblicket gjorde allt för att liksom avkläda tillvaron de ord och former som distanserar oss från den. All dogmatik, alla stelnade former – allt för tillvarons innerliga närhet. ”Världens mystiskt innerliga konstruktion”, som du skrev i ett av dina språkexperiment... Dina texter är faktiskt galet snäriga ibland. Du gör allt för att inte snärjas av den gamla ”manfolksaktiga” dogmatiken. Eller hur? Den som i dina ögon förminskar både Gud och världen.”

”Konstruktion?”, skulle Lyubov utbrista. ”Ja, det är precis vad det handlar om! Men inte i den där mekaniska meningen, utan i vardagen. I det som är människor-

nas livsvärld, och därmed Guds...”

”Men tänk ändå vad ni gjorde”, skulle Maria och jag sucka. ”Du, Lyubov, före, under och efter revolutionen i Ryssland. Du skapade ett nytt formspråk. En arkitetionisk teologi, en helt ny verklighetstolkning! Och du, Emilia, mitt i samhällsdebatten, mellan och under krigen. Kvinnosaken och de mänskliga rättigheterna. Du var i den politiska hetluften, men alltid med Gud som själva luften under dina vingar.”

”JA, MEN NI DÅ”, skulle kanske Lyubov och Emilia genmäla. Och jag skulle titta på Maria. Maria Alyokhina som var den teologiska hjärnan bakom Pussy Riots aktion i katedralen i Moskva 2012. Hon som i slutplädningen inför rätten lyfte fram gruppens bibelsyn: Deras vilja att med konstnärliga medel återta ett teologiskt tolkningsföreträde. Att leka med det ortodoxa bildspråket, precis som Popova och flera andra i det ryska avantgardet hade gjort hundra år tidigare. Pussy Riot ville tvinga in sig själva, sina unga kvinnokroppar, i själva sinnebilderna av det mansdominerade centrat för rysk-ortodox tillbedjan: Framför ikonostasen i Kristi frälsarens katedral.

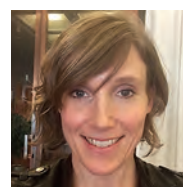
”Som troende kristna kan vi inte bara se på när kristna symboler övertas och förvrids av makten”, skulle Maria förklara. ”Tänk bara på den kristna föreställningen om ödmjukhet. För mig”, skulle Maria säga, ”är det en väg till inre frihet, till kraft och befrielse. Men den kristna ödmjukheten hade kidnappats. Inom den kyrka-stat-regim som rådde i Ryssland 2012 stod det för det rakt motsatta. Folk skulle vara ödmjuka genom att lyda den

världsliga makten. Istället för att uppmuntra till frihet och befrielse blev deras ödmjukhetsideal till ett instrument för underordning och beroende. Guds söner och döttrar uppmuntrades inte till frälsning och befrielse. Istället blev de till Guds slavar.”

”Ja, det såg så fruktansvärt mörkt ut de där åren”, skulle jag tillägga. ”2017 visste vi verkligen inte vart världen var på väg, och det kom så plötsligt. Vi trodde att demokratin spreds över världen, att feminism, jämlikhet och frihet skulle segra. Vi trodde verkligen det. Men så kom en motreaktion. Kanske hade det gått för fort, kanske hängde folk inte med. Plötsligt ville de ha starka ledare, starka nationalstater, skilja folk från folk. Och man ville återupprätta just den kristna moralism och konservatism som ni, och många efter er, hade gjort allt för att demontera.”

”JO, MEN DET VÄNDE JU...”, skulle Emilia säga med plirande ögon. ”Vi såg nog hur det puttrade och sjöd i grytorna, kring middagsborden, på barerna, och vid gungorna på lekplatserna. Vi märkte hur samtalen fördjupades, hur nävar knöts. En beslutsamhet växte fram: Vi ger aldrig upp vår demokrati, vår frihet, våra barns framtid. Ateljéer och skivarestugor blev till glödande kraftkällor i kampen. Och kraften spred sig, med Guds outgrundliga hjälp. Den strömmade från predikstolar och samtalsgrupper, från tjejmiddagar och kyrkkaffen. Jag tror att det var ni som vände världen de där åren, med Guds luft under era vingar.”

Sen skulle vi skåla igen och hugga in på den ryska kaviaren.

PETRA CARLSSON Präst i Svenska kyrkan, doktor i teologi och lektor vid Teologiska högskolan. Författare till boken *The Mystery of Things: Foucault, Art, Theology* (utk juni -17).

ARTIKELN DU JUST LÄST är hämtad ur
tidningen Elsa nr 2/2017, med temat:
Konstens kraft – gestaltning av världar i vardande

ELSA ÄR EN TIDNING om feministisk teologi, kultur och ekumenik
som ges ut av Sveriges Ekumeniska Kvinnoråd, SEK.

BLI MEDLEM i SEK, Sveriges Ekumeniska Kvinnoråd, så får du
tidningen hemskickad i brevlådan 4 gånger om året.

Läs mer och bli medlem på
www.svekumeniskakvinnor.se

